

Haagse Bond van Amateursverenigingen

Voorschriften ecologisch tuinieren

In opdracht van de gemeente Den Haag en zoals in art.9, 9.1 en 9.2 in de huurovereenkomst staat vermeld, heeft de Haagse Bond aan de hand van de gemeentelijke Agenda Groen en Nota Stadsnatuur nadere invulling en voorschriften opgesteld voor het op ecologische wijze beheren van volkstuinen.

Met dit document legt de Haagse Bond als huurder een inspanningsverplichting op aan de onderhuurders van de volkstuinen.

Agenda groen:

<https://denhaag.raadsinformatie.nl/modules/13/Overige%20bestuurlijke%20stukken/128085>

Nota stadsnatuur:

<https://denhaag.raadsinformatie.nl/modules/13/Overige%20bestuurlijke%20stukken/594868>

De Nota Stadsnatuur van de gemeente Den Haag is een uitwerking van de Agenda Groen voor de Stad. Deze agenda heeft ten aanzien van biodiversiteit de ambitie om de stad voor mensen, planten en dieren als ecosysteem te laten functioneren. De Agenda Groen beschouwt het netwerk van verbonden groengebieden – de Stedelijke Groene Hoofdstructuur – als basis voor natuur in de stad, zet in op het creëren van gunstige vestigingscondities voor planten en dieren en streeft naar biotopen met een zo groot mogelijke soortenrijkdom.

Verboden bestrijdingsmiddelen

- Het gebruik van alle chemisch-synthetische gewasbeschermingsmiddelen inclusief alle middelen met een toelatingsnummer van het College Toelating Gewasbeschermingsmiddelen is, behoudens per geval verkregen schriftelijke toestemming van de Gemeente, niet toegestaan.
- Het gebruik van alle soorten slakkenkorrels is niet toegestaan. Slakkenkorrels erg giftig zijn voor o.a. vogels, huisdieren en kleine kinderen. De werkzame stof in slakkenkorrels is metaldehyde of methiocarb. Metaldehyde is vooral giftig voor zoogdieren, dus voor egels en honden. Methiocarb is vooral giftig voor vogels. Beide middelen zijn bovendien schadelijk voor waterdieren.
- Het gebruik van mollenklemmen is niet toegestaan.

Verboden meststoffen

- Het gebruik van stalmest is niet toegestaan.
- Het gebruik van kunstmest is niet toegestaan.

Wat mag wel:

(Biologische) bestrijdingsmiddelen:

- Gesteentemeel (tegen insecten en schimmels op planten, niet tegen mieren)
- Natrium-of kaliumsilicaat/waterglas (tegen insecten en schimmels op planten)
- Kaliumzouten van vetzuren (tegen insecten en mijten op planten, niet tegen groene aanslag op stoep of terras.)
- Plantaardige etherische oliën die ook in voedingsmiddelen zijn toegestaan (alleen tegen insecten en schimmels op planten)

Haagse Bond van Amateursverenigingen

- Zeewier- en algenextracten (groeistimulator planten)
- Knoflook-, soja- en ui-extracten (tegen insecten en schimmels op planten)
- Koperring (tegen slakken)
- Aaltjes (biologische bestrijding tegen insecten en slakken)

Opmerking: Bovenstaande middelen zijn ook toegestaan door de landelijke vereniging AVVN. Waarbij opgemerkt wordt dat gebruik van aaltjes of gesteentemeel geen voorkeur hebben om te gebruiken omdat beiden ook nuttige schimmels en insecten doden.

Toegestane mest

Gedroogde koemestkorrels

Natuurlijke bestrijdingsmiddelen: beestjes voor beestjes

Bij het kweken van gewassen is het onvermijdelijk dat je insecten gaat aantrekken. Deze insecten kunnen schade aan de gewassen brengen maar zijn onmisbaar voor het ecosysteem. Het Koolwitje (een vlinder) legt haar eitjes onder de bladeren van jouw geplante kool. De rupsen van deze vlinder zullen na uitkomst binnen een dag aan je kool gaan eten. Echter, elk plaagdier wordt in toom gehouden door een ander dier of insect. De rupsen van het Koolwitje zullen bijvoorbeeld door vogels opgegeten worden, en zo zal de schade beperkt blijven. Wanneer vogels een nest bouwen in de buurt van je gewassen, zullen ze elke ochtend op zoek gaan naar eten en zullen zij een groot gedeelte van de plaagdieren opeten.

Biodiversiteit is de sleutel naar evenwicht, iets wat je als tuinder probeert te bereiken omdat het je uiteindelijk veel werk uit handen neemt. Helaas is het bereiken van dat evenwicht niet in één seizoen gebeurd. Maar er zijn simpele middelen (bijv. een netje over je gewassen), manieren van planten (bijv. niet alle kool bij elkaar maar verspreid tussen andere gewassen), biervallen (voor slakken) waarmee je voorlopig de schade voor een groot deel kunt beperken.

Grijp daarom niet naar bestrijdingsmiddelen, dit is een kortetermijnoplossing en maakt meer stuk dan je denkt. Het gif wordt namelijk niet alleen door het plaagdier opgegeten maar komt zo via de natuurlijke vijanden van je plaagdier (in dit geval vogels en egels) in de voedselketen terecht. Of het zakt de bodem in en vergiftigt het bodemleven, iets wat juist heel belangrijk is om te behouden. Ga in plaats daarvan liever op zoek naar de natuurlijke vijanden van jouw plaagdier en lok ze door het plaatsen van een vogelhuisje, egelhuis, uilenkast, vleermuiskast of rommelhoekje.

Van de meest voorkomende plaagdieren zijn dit de belangrijke vijanden:

Slakken	Bladluizen	Knaagdieren	Spinnen	Muggen
Kleine watersalamander	Lieveheersbeestje	Uil	Vleermuis	Vleermuis
Egel	Wesp	Roofvogels	Wesp	Zwaluw
Vogels	Gaasvlieg	Kleine marterachtigen	Mussen	Amfibieën (eten larven)
Spitsmuis	Zweefvlieg	Vos	Spitsmuis	Libellen
Gewone pad	Koolmees		Amfibieën	Wesp

Slakken

Slakken vormen voor veel tuinders een van de grootste ergernissen. De schade aan planten wordt vooral veroorzaakt door naaktslakken. Tegen slakken zijn de volgende maatregelen mogelijk:

Haagse Bond van Amateursverenigingen

- Lok zo veel mogelijk natuurlijke vijanden zoals egels, amfibieën en vogels naar de tuin. Dit is het beste middel tegen slakken.
- Laat blad en restmateriaal liggen als voedsel zodat de slakken zich niet 'vergrijpen' aan planten.
- Geef jonge planten niet tegen de avond water, maar liever 's ochtends vroeg. Slakken worden in de avond actief en begeven zich graag naar vochtige plekken.
- Kattenbakkorrels, koffiedik, scherp zand en eierschalen strooien ontmoedigt slakken. Ze hebben er een hekel aan om over droge, scherpe voorwerpen te kruipen.
- Vang slakken door ze een schuilplek te geven, bijvoorbeeld een dakpan of een pot van keramiek. Overdag kruipen ze eronder en dan kun je ze eenvoudig oprapen en naar een andere plek brengen.
- Als alles geprobeerd is om de slakkenplaag te reduceren, en niets helpt, dan kan men biervallen plaatsen. Deze methode heeft echter niet de voorkeur.

Bladluizen

Bladluizen kunnen vooral in het voorjaar op het pas uitgekomen blad flink huishouden. Gelukkig rollen vrijwel tegelijkertijd de jonge koolmezen uit het ei, zij worden goeddeels gevoerd met bladluizen en jonge rupsen. Lieveheersbeestjes en oorwormen doen zich ook graag tegoed aan de bladluis. Om de oorworm een handje te helpen kun je een omgekeerd plantenpotje gevuld met stro ophangen. Om ervoor te zorgen dat het stro er niet uit valt, bespan je het met kippengaas. Dit zorgt ervoor dat de oorworm niet steeds naar beneden hoeft te klimmen om beschutting te zoeken, en zich snel tegoed kan doen aan de vele bladluizen.

Het is mogelijk om lieveheersbeestjes te kopen en uit te zetten in je tuin, als ze daar al niet van nature voorkomen. Zorg hierbij voor inheemse soorten lieveheersbeestjes, bijv. Adalja bipunctata, het tweestippelig lieveheersbeestje. De rode variant voor onze westelijk gelegen provincie. De zwarte komen meer voor in het oosten van het land.

Wespen

Wespen hebben over het algemeen een slechte reputatie. Zeker tijdens warme zomerdagen wanneer iedereen buiten zit met drankjes en hapjes hebben we last van ze. Sommige wespen kunnen erg opdringerig zijn in hun jacht naar voedsel. Wespensteken doen erg veel pijn en als je allergisch bent is het ook nog eens gevaarlijk om met wespen in aanraking te komen. Toch zijn wespen heel erg nuttig voor de tuin.

- Ze bestuiven allerlei planten tijdens hun zoektocht naar nectar.
- Het zijn echte opruimers, ze helpen bij het opruimen van kadavers.
- Ze vangen vliegen, dazen en muggen, hiermee helpen ze een insectenplaag te voorkomen. Een gemiddeld wespennest eet zo'n 10 kilo insecten per jaar.
- Ze zijn een belangrijke voedselbron voor vogels, spinnen, kikkers en libellen.

Bijen

De aandacht voor de honingbij neemt de afgelopen jaren toe. Een mooie ontwikkeling waardoor meer inwoners in contact komen met een natuurlijke vorm van voedselproductie. Dit verhaal heeft echter ook een keerzijde. Er zijn steeds meer aanwijzingen dat de honingbij, ooit door mensen tot 'huisdier' gemaakt, een concurrent is van de wilde bij. Om de sterk bedreigde wilde bijen voldoende kans te geven, beperkt de gemeente het plaatsen van bijenkasten tot stadsboerderijen, de Heimanshof, gemeentelijke buurttuinen, volkstuincomplexen en bestaande locaties in de groengebieden. Zo blijft er

Haagse Bond van Amateursverenigingen

voldoende ruimte voor wilde bijen. Om de wilde bijen verder te helpen kun je “insectenhôtels” op je tuin plaatsen en inheemse kruiden zaaien.

Haagse Bond van Amateursverenigingen

Insectenvraat

Van veel insecten zoals vlinders en kevers zijn het niet de volwassen dieren, maar de larven (of rupsen) die schade veroorzaken. De larven van de zwartgeel gestreepte coloradokever bijvoorbeeld leven op aardappels. 'Haantjes' is de naam van een groep felgekleurde kevertjes. Zo is het leliehaantje felrood en het elzenhaantje metallic groen/blauw. Ook hiervan zijn de larven de boosdoeners. Het vangen van de volwassen kevers en larven is de beste oplossing. Daarnaast is het uitnodigen van natuurlijke vijanden natuurlijk de beste oplossing, dan heb je er zelf geen werk meer aan! Dit zijn egels, kikkers maar ook vogels zoals merels, mussen en spreeuwen.

Mollen

Deze noeste graver drijft veel tuinders tot wanhoop. Daar gaat weer een mooi stuk gemaaid gazon of grasveld! Mensen hebben maar weinig geduld met deze blinde tuinbewoner. Maar hopelijk zul je na het lezen van dit stukje de mol meer gaan waarderen en omarmen als medebewoner van je tuin. De voordelen van de mol:

- Mollen eten niet alleen wormen. Ze eten ook die beestjes die de wortels van jouw planten aantasten.
- Daarnaast doen mollen aan grondverbetering, want door zijn gegrAAF mixt hij de humus uit de bovenlaag met de diepere aarde. Dit is een groot voordeel voor je planten.
- De gangen die de mol graaft zorgen voor een betere afwatering in je tuin.
- Het graven houdt de grond luchtig en los.

De molshopen die je ziet zijn van tijdelijk aard, wanneer een mol klaar is met het graven van zijn gangen stopt het ontstaan van meer molshopen. Wanneer je de mol verwijdt, vangt of wegjaagt, komt er waarschijnlijk binnen mum van tijd weer een nieuwe mol. Deze mol graaft nieuwe gangen met de bijkomstige molshopen. Als je de mol laat zitten blijft het erbij, want ze zijn erg territoriaal. Dus, omarm je mol! Hark de molshoop gewoon uit en plant er bloemetjes op.

NB. Overigens worden niet alle gangen door mollen gegraven, woelmuizen kunnen aardig wat schade veroorzaken door het opeten van bolletjes en knolletjes.

Vleermuizen

Den Haag is een echte vleermuisstad. Van de achttien in Nederland voorkomende soorten leven er maar liefst twaalf in Den Haag. De vleermuis die het meest voorkomt is de gewone dwergvleermuis. Dankzij de Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland is veel bekend over de Haagse vleermuiskolonies. Al meer dan dertig jaar doen zij onderzoek naar de verspreiding van vleermuizen in de stad.

In het beheer van het groen wordt nadrukkelijk rekening gehouden met insecten als voedselbron voor vogels en vleermuizen. Er zijn speciale vleermuiskasten verkrijgbaar die kunnen helpen bij het lokken van deze nuttige beestjes.

Mieren

In principe zijn mieren interessante en nuttige insecten. Dus laat ze zoveel mogelijk met rust. Toch kunnen ze af en toe hinderlijk aanwezig zijn. In dat geval heeft u misschien iets aan de volgende tips. Natuurlijke afweermiddelen tegen mieren

Blaadjes uitstrooien: Verkrumelde pepermuntblaadjes of zakjes muntthee, vers tomatenblad.

Planten neerzetten: Afrikaantjes, goudsbloemen, lavendel, bieslook, majoraan, salie, munt basilicum.

Huismiddelen uitstrooien: Uienpoeder, komkommerschillen, koffiedik, knoflookpoeder.

Haagse Bond van Amateursverenigingen

Lok mieren in de val met zoetigheid

Je kunt mieren in de val lokken met een klein potje stroop. Maak een klein gaatje in het deksel zodat ze er wel in kunnen, maar niet uit. Van de stoet mieren die je huis inloopt zullen de eerste mieren doodgaan waardoor de rest van de mieren deze route niet meer zullen volgen en je huis weer miervrij wordt.

Verwijder het nest met een bloempot

Kleine mierennesten in de tuin kun je bestrijden met omgekeerde bloempotten. Je vult die met aarde uit de tuin en zet ze omgekeerd op het mierennest. Na een dag of tien (afhankelijk van het weer) hebben de mieren hun nest naar de pot verplaatst. Je kunt dan de gehele pot verwijderen en de inhoud uitstrooien verderop in de tuin, dan bouwen ze daar in de buurt hun nest. Of gooi de inhoud van de bloempot weg in de biobak of een kippenhok.

Giet water over het nest

Wat je ook kunt proberen, is een mierennest een paar keer met koud water te laten overstromen. Dan verlaten mieren soms vanzelf hun nest. Werkt dit niet genoeg? Je kunt mierennesten ook bestrijden door er enkele keren kokend water overheen te gieten. Doe dit alleen bij mierennesten tussen de tegels. Op open plekken in de tuin is het risico te groot dat het kokende water ook voor de dood van andere insecten en bodemleven zorgt.

Let op: ook veel huismiddeltjes zijn niet toegestaan

Op internet wordt soms aangeraden om kaneel, kruidnagel en cayennepeper als huismiddeltjes tegen mieren te gebruiken. Dit is niet aan te raden. Deze middelen hebben een sterk schimmeldodende werking. Als ze in de bodem komen, kunnen ze daar nuttige bodemschimmels doden. Ook koperslijpsel is een slecht idee. Koper verdwijnt niet, en vervuult dus de bodem. Het nest begieten met azijn is niet toegestaan, azijn kan schade toebrengen aan het milieu bij onjuist gebruik.

Beplanting

- Struiken zijn belangrijk en Struiken en struweel horen onlosmakelijk bij natuur in de stad. Zangvogels zoals het roodborstje vinden er hun broed- en schuilplek en ook voor kleine zoogdieren zoals de egel zijn struiken onmisbaar.
- Kies zoveel mogelijk voor beplanting van inheemse planten. Alle planten, dus ook struiken en bomen, staan aan de basis van de voedselketen. Ze leveren voedsel voor allerlei diersoorten.

Als het om bessen, zaden, stuifmeel en nectar gaat dan zijn de meeste dieren niet kieskeurig, op een deel van de wilde bijen na die echte nectar- en stuifmeelspecialisten zijn.

Dat geldt niet voor het eten van bladeren: dan blijken veel dieren juist wél heel kieskeurig te zijn. De meeste insecten beperken zich tot het eten van bladeren van één of een klein aantal inheemse plantensoorten.

Voor een gezonde insectenstand, onmisbaar als voedselbron voor onder andere vogels en vleermuizen, zijn daarom genoeg verschillende inheemse planten nodig in de stad.

Uitheemse planten spelen een ondergeschikte rol voor onze stadsnatuur. De bladeren en stengels van exotische planten worden niet of nauwelijks gegeten door insecten. Inheems plantmateriaal heeft daarom de voorkeur. Natuurlijk is het niet altijd mogelijk of wenselijk om alleen voor

Haagse Bond van Amateursverenigingen

inheemse planten te kiezen. Beleving en cultuurhistorie van een plek spelen, net als de benodigde groeiomstandigheden, mee in de afweging.

Den Haag hanteert voor de gebieden die in beheer van de gemeente zijn de volgende uitgangspunten: In de groengebieden worden in principe inheemse soorten gebruikt, maar wordt een afweging gemaakt op basis van locatie en functie. In de duinen en de bosgebieden is het sortiment vrijwel geheel inheems.

Op niet-onderhoudsvriendelijke en intensief gebruikte plekken binnen stadsparken en landgoederen en in het wijk- en buurtgroen maken uitheemse soorten een groter deel uit van het sortiment, maar wordt altijd gezocht naar mogelijkheden voor het toepassen van inheemse soorten.

Daarnaast kan in plantvakken met vaste planten, sierheesters of bloembollen gekozen worden voor een divers sortiment dat een zo lang mogelijke periode van het jaar voedsel levert in de vorm van nectar, stuifmeel en/of bessen. Dat kan inheems of uitheems plantmateriaal zijn. In de ecologische verbindingzones worden (bij nieuwe aanplant of inzaaien) uitsluitend inheemse soorten gebruikt. De soortkeuze wordt gemaakt op basis van inrichtingsplannen en de soorten die aanwezig of te verwachten zijn.

- Structuurrijk is het tegenovergestelde van eentonig. Zorg voor een structuurrijke beplanting. Een structuurrijke begroeiing heeft veel variatie en afwisseling. Hoge en lage begroeiingen, zonnige plekjes en delen met juist veel schaduw. Deze grote variatie geeft dieren veel mogelijkheden. Een goed voorbeeld van een structuurarme plek is een gazon. De begroeiing is daar eentonig en voor dieren heeft het vrijwel geen waarde. Het aanbrengen van takkenrillen, steenhopen, hagen, wadi's, vijvers etc. geeft meer structuur en variatie.
- Bebouwing en verstening. Voor de tuincomplexen zijn de regels hiervoor vastgelegd in het huurcontract en de huishoudelijk reglementen.

Water

Het gebruik van drinkwater voor het besproeien van de tuinen is vanwege het toenemend tekort aan schoon drinkwater niet gewenst. Een alternatief is het opvangen van regenwater of het gebruik van slootwater indien daarvoor toestemming is verleend.

Tot slot nog een paar tips

Natuurvriendelijk tuinieren en chemische bestrijdingsmiddelen gaan niet samen. Ze verontreinigen grond- en oppervlaktewater en zijn gevaarlijk voor mens en dier. Denk bij preventieve gewasbescherming aan:

- Ruime plantafstand
- Doordacht water geven
- Ruime vruchtwisseling
- Gekeurd zaai- en pootgoed
- Combinatieteelt
- Insectengaas
- Diervriendelijke inrichting van de tuin
- Nest- en vleermuiskasten
- Insectenhotels